

B.I. ΛΕΝΙΝ

προς τους φοιτητές

τα καθήκοντα
της επαναστατικής
νεολαίας

Κονσερβοκούτι
ειδική έκδοση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το περιοδικό Κονσερβοκούτι με ιδιαίτερη χαρά επανεκδίδει τριάντα περίπου χρόνια μετά το σχετικά άγνωστο για το νεολαίτικο αναγνωστικό κοινό της χώρας, γράμμα του Β.Ι. Λένιν με τίτλο “Προς τους φοιτητές. Για τα καθήκοντα της επαναστατικής νεολαίας”. Η ενόρμηση για αυτήν την έκδοση δόθηκε από την ικίση που έχει ξεσπάσει κυρίως στο χώρο των ΑΕΙ-ΤΕΙ μετά την ανάληψη της εξουσίας από τη Νέα Δημοκρατία, τον Απρίλη του 2004. Οι φοιτητικές και μαθητικές κινητοποιήσεις, τα επαπειλούμενα λουκέτα των σχολών, τα σκάνδαλα και οι απεργίες των καθηγητών φαίνεται να σηματοδοτούν μια νέα περίοδο κινδύνων, αλλά και ευκαιριών για την επαναστατική αριστερά μέσα στο φοιτητικό κίνημα.

Παρότι “τα καθήκοντα” έχουν γραφτεί εκατόν και πλέον χρόνια (1903) – παραμονές του ρωσικού 1905 (επέτειος 100 χρόνων φέτος) και πρελούδιο του Κόκκινου Οχτώβρη του 1917 – και αφορούσαν στην οργάνωση της σοσιαλδημοκρατικής σπουδάζουσας νεολαίας στη Ρωσία, είναι προφανές ότι διατηρούν την επικαιρότητά τους στο πώς πρέπει να εκπαιδευτεί μια επαναστατική νεολαία – η νεολαία ενός επαναστατικού κόμματος – στο μαρξισμό και να αναπτύξει τη δράση της μέσα στα πανεπιστήμια σε διαφοροποίηση από άλλες γραμμές της αριστεράς, ρεφορμιστικής και μη, γραφειοκρατικής και “κινηματικής”. Ο Λένιν κριτικάρει με οξύτατο τρόπο απόψεις της εποχής του, που όμως, μέχι σήμερα διατηρούνται ξωντανές και κυρίαρχες μέσα στο φοιτητικό κίνημα και εκφέρονται μαζί με δρους, όπως “ενιαία φοιτητικά συμφέροντα”, “οι φοιτητές μαζί με το λαό”, “γείωση στον ιδιαίτερο κοινωνικό χώρο”, αλλά και “αντικαπιταλιστικό” φοιτητικό κίνημα.

Οι απόψεις αυτές βρίσκονται σήμερα σε τεράστια κρίση, καθώς καταρρέει το υλικό έδαφος που τους επέτρεψε να αναπτυχθούν, κυρίως κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης. Η κατάρρευση της “Παιδείας Ανοιχτών Οριζόντων” που επιχείρησε να εγκαθιδρύσει η κυβέρνηση Σημίτη με τη μεταρρύθμιση Αρσένη έχει ανοίξει μια νέα περίοδο σπασμών στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, με την τριτοβάθμια εκπαίδευση να βρίσκεται στο κέντρο της κρίσης. Χωρίς να κρατά κανείς “ίσες αποστάσεις” πρέπει να γίνει σαφές, πως τόσο η αντιδραστική ουτοπία για ένα σταδιακό εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης που εκφράστηκε από τους σοσιαλιστές και τους σταλινικούς, όσο και οι τάσεις, ζητήση ή άρρητης υποκατάστασης του προλεταριάτου από το “φοιτηταριάτο” που εξέφραζε – κατά τ’ άλλα – ριζοσπαστισμό μιας παρελθούσας περιόδου και τα ανεκπλήρωτα απε-

λευθερωτικά οράματα ζουν κι αυτές την επιθανάτια αγωνία μιας παρακμασμένης δημόσιας παιδείας.

Πριν τριάντα χρόνια, ήταν η εξέγερση του Πολυτεχνείου (1973) – η ελληνική εκδοχή ενός παγκόσμιου επαναστατικού κύματος στα 1968-1975 –, η κατάρρευση της απριλιανής δικτατορίας και η μετέπειτα ριζοσπαστικοποίηση των μαζών αυτά που ώθησαν να εκδοθεί η μπροσούρα αυτή από τις εκδόσεις “Άλλαγή” της Εργατικής Διεθνιστικής Ένωσης – προκατόχου του σημερινού Ε.Ε.Κ.– σαν ένα απαραίτητο εργαλείο των τότε Νέων Σοσιαλιστών και της Σοσιαλιστικής Φοιτητικής Παράταξης για μια επαναστατική ηγεσία στο φοιτητικό κίνημα. Αν εκείνη την περίοδο οι τότε γενιές ζούσαν το δικό τους ευρωπαϊκό 1905 που ξαναζωντάνε ωρίθηκε επαναστατική παράδοση των καταπιεσμένων, σήμερα βρισκόμαστε σε μια νέα καμπή, όπου κλείνει ένας κύκλος που άνοιξε με τις καταρρεύσεις του 1989-91 χωρίς να κλείσει, όμως, αυτός που άνοιξε με τη νίκη της Οκτωβριανής Επανάστασης το 1917. Ένα νέο κύμα αγώνων έχει ξεσπάσει σε ολόκληρο τον κόσμο, μέσα στους οποίους περίοπτη θέση έχει και ο αγώνας για την υπεράσπιση της δημόσιας δωρεάν παιδείας. Από την Αργεντινή των πικετέρος μέχρι τη Γαλλία του Όχι στο Ευρωσύνταγμα και τη Ρωσία των μαζικών πανεθνικών κινητοποιήσεων ανήμερα της επετείου της επανάστασης του 1905, η παιδεία βρίσκεται στο κέντρο των λαϊκών διεκδικήσεων.

Στην Ελλάδα ζούμε το παρατεταμένο τέλος της Μεταπολίτευσης και της εκπαίδευσης που αυτή εγκαθίδρυσε, κυρίως μετά τη μεταρρύθμιση '82 και την κατάρρευση της τελευταίας “σοσιαλιστικής” απόπειρας για “εκσυγχρονισμό” της δημόσιας εκπαίδευσης (Παιδεία Ανοιχτών Οριζόντων των Σημίτη-Αρσένη). Η αδυναμία της σημερινής, δεξιάς κυβέρνησης Καραμανλή να δώσει (και) στην Παιδεία μια εναλλακτική προσαρμογή, “ήπιας” ή “σκληρής” στις νέες απαιτήσεις της καπιταλιστικής κρίσης θα οδηγήσει σε ένα νέο ξέσπασμα φοιτητικών αγώνων. Η κρίση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κάνει όσο ποτέ πριν αναγκαίο το λενινιστικό επανεξοπλισμό των πιο πρωτοπόρων δυνάμεων της σπουδάζουσας νεολαίας στην πάλη για μια άλλη παιδεία σε μια άλλη κοινωνία, για ένα πρόγραμμα εργατικής και σοσιαλιστικής διεξόδου από την κρίση, για μια οργάνωση της επαναστατικής νεολαίας και μια τροτσιστική ηγεσία στο φοιτητικό κίνημα.

Κονσερβοκούτι, Οκτώβρης 2005

B.I. Λένιν

Τα καθήκοντα της επαναστατικής νεολαίας¹

Γράμμα Πρώτο

Η δήλωση της σύνταξης της εφημερίδας “Στουντέντ”², που πρωτοδημοσιεύτηκε, αν δεν κάνουμε λάθος, στο τεύχος 4 (28) του “Οσβιομποζντένιγε”³ και που την έλαβε και η “Ισκρα”⁴, δείχνει, κατά την γνώμη μας, ότι στις αντιλήψεις της σύνταξης, μετά την έκδοση του 1ου φύλλου της “Στουντέντ”, σημειώθηκε ένα σημαντικό βήμα προς τα μπροστά. Ο κ. Στρούβε⁵ δεν έκανε λάθος, που έσπευσε να διαφωνήσει με τις απόψεις που εκτέθηκαν στη δήλωση: πραγματικά, οι απόψεις αυτές διαφέρουν ριζικά από την οπορτουνιστική κατεύθυνση που με τόση συνέπεια και ζήλο ακολουθεί το φιλελεύθερο αστικό δρόγανο. Η σύνταξη της “Στουντέντ”, αναγνωρίζοντας πως “μόνο το επαναστατικό αίσθημα δεν μπορεί να δημιουργήσει την ιδεολογική ενότητα του φοιτητικού κόσμου”, πως “για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο το σοσιαλιστικό ιδανικό που να στηρίζεται στη μια ή στην άλλη σοσιαλιστική κοσμοθεωρία”, και μάλιστα σε κοσμοθεωρία “αποκρυσταλλωμένη ολοκληρωμένη”, ξέκοψε καταρχήν από την ιδεολογική αδιαφορία και το θεωρητικό οπορτουνισμό και τοποθέτησε πάνω σε σωστή βάση το ζήτημα των μέσων επαναστατικοποίησης του φοιτητικού κόσμου.

Είναι αλήθεια ότι από την συνηθισμένη άποψη του αγοραίου “επαναστατισμού” η ιδεολογική ενότητα του φοιτητικού κόσμου δεν απαιτεί μια ολοκληρωμένη κοσμοθεωρία, αλλά την αποκλείει, ιδεολογική ενότητα σημαίνει “ανεχτική” στάση απέναντι στις διάφορες επαναστατικές ιδέες, προϋποθέτει αποχή από την κατηγορηματική παραδοχή ενός οποιουδήποτε καθορισμένου κύκλου ιδεών, με μια λέξη, η ιδεολογική ενότητα από την άποψη αυτών των σοφών του πολιτικαντισμού, προϋποθέτει κάποια έλλειψη ιδεολογίας (βέβαια, καλυμμένη λίγο-πολύ έντεχνα χιλιοειπωμένες διατυπώσεις για ευρύτητα αντιλήφεων, για σπουδαιότητα της ενότητας με κάθε θυσία και άμεσα κ.τ.λ. κ.τ.λ.).

Αρκετά ευλογοφανές και πολύ πειστικό, από πρώτη ματιά, επιχείρημα για

μια τέτοια τοποθέτηση του ζητήματος αποτελεί πάντα η προσφυγή στο πασίγνωστο και αδιαφορούντο γεγονός ότι στο φοιτητικό κόσμο υπάρχουν και δεν μπορούν να μην υπάρχουν ομάδες πολύ διαφορετικές ως προς τις πολιτικοκοινωνικές αντιλήψεις τους, και για αυτό η απαίτηση να υπάρχει ολοκληρωμένη και συγκεκριμένη κοσμοθεωρία θα απωθήσει οπωδήποτε ορισμένες απ’ αυτές τις ομάδες, - συνεπώς, θα εμποδίσει την ενότητα, συνεπώς, θα προκαλέσει διενέξεις αντί ομόθυμη δουλειά, συνεπώς, θα εξασθενήσει τη δύναμη της γενικής πολιτικής επιθέσεις κ.ο.κ. χωρίς τέλος.

Ας δούμε προσεχτικά αυτόν τον ευλογοφανή συλλογισμό. Ας πάρουμε, λχ., από το φύλλο 1ο της “Στουντέντ” τη διαίρεση του φοιτητικού κόσμου σε ομάδες - στο πρώτο αυτό φύλλο η σύνταξη δεν είχε προβάλλει ακόμα την απαίτηση να υπάρχει συγκεκριμένη και ολοκληρωμένη κοσμοθεωρία και γ’ αυτό θα ήταν δύσκολο να την υποτευχεί κανείς για μεροληπτικότητα υπέρ της σοσιαλδημοκρατικής “στενότητας”. Το άρθρο της σύνταξης στο 1ο φύλλο της “Στουντέντ” ξεχωρίζει μέσα στο σημερινό φοιτητικό κόσμο τέσσερις μεγάλες ομάδες: 1) “το αδιάφορο πλήθος” - “πρόσωπα που δεν τα ενδιαφέρει καθόλου το φοιτητικό κίνημα”, 2) “τους ακαδημαϊκούς”, δηλ. τους οπαδούς των φοιτητικών κινημάτων πάνω σε αποκλειστικά ακαδημαϊκή βάση, 3) “τους αντιπάλους των φοιτητικών κινημάτων γενικά, δηλ. τους εθνικιστές, αντισημίτες κ.λπ.”, 4) “τους πολιτικούς”, δηλ. τους οπαδούς του αγώνα για την ανατροπή του τσαρικού δεσποτισμού. “Η ομάδα αυτή αποτελείται, με τη σειρά της, από δυο αντίθετα στοιχεία - από την καθαρά αστική πολιτική αντιπολίτευση που έχει επαναστατικές διαθέσεις, και από το επαναστατικό διανοούμενο προλεταριάτο με σοσιαλιστικές διαθέσεις που δημιουργήθηκε τις τελευταίες ημέρες (μόνο τις τελευταίες ημέρες; N. Λένιν)”. Αν παρθεί υπόψη πως η τελευταία υποομάδα διαιρείται με τη σειρά της, σε φοιτητές σοσιαλιστές -επαναστάτες και σε φοιτητές σοσιαλδημοκράτες, τότε αποδείχνεται πως στο σημερινό φοιτητικό κόσμο υπάρχουν έξι πολιτικές ομάδες: αντιδραστικοί, αδιάφοροι, ακαδημαϊκοί, φιλελεύθεροι, σοσιαλιστές - επαναστάτες και σοσιαλδημοκράτες.

Προβάλλει το ερώτημα: μήπως είναι τυχαία αυτή η διαίρεση σε ομάδες; Μήπως αυτό είναι μια προσωρινή διαίρεση των διαθέσεων; Αρκεί να μπει σταράτα αυτό το ερώτημα για να δοθεί σε αυτό αμέσως αρνητική απάντηση από κάθε άνθρωπο που έχει κάποια γνώση του πράγματος. Άλλα ούτε και μπορούσε να υπάρχει διαφορετική διαίρεση σε ομάδες στον φοιτητικό μας κόσμο, γιατί ο κόσμος αυτός αποτελεί το πιο ευαίσθητο τμήμα της διανόησης, και η διανόηση για αυτό και λέγεται διανόηση, επειδή αντανακλά και εκφράζει, κατά τον πιο συνειδητό, τον πιο αποφασιστικό και τον πιο ακριβή τρόπο την εξέλιξη των τοξικών συμφερόντων και των πολιτικών ομάδων που υπάρχουν μέσα σ’ ολόκληρη την κοινωνία. Ο φοιτητικός κόσμος δεν θα ήταν αυτός που είναι, αν η διαίρεσή του σε πολιτικές ομάδες δεν αντιστοιχούσε στη διαίρεση σε πολιτικές ομάδες που υπάρχει σ’ όλη την κοινωνία –“αντιστοιχούσε” όχι με την έννοια της πλήρους αναλογίας των φοιτητικών και κοινωνικών ομάδων ως προς

τη δύναμη και τον αριθμό τους, αλλά με την έννοια της αναγκαίας και αναπόφευχτης ύπαρξης στο φοιτητικό κόσμο των ομάδων εκείνων που υπάρχουν στη κοινωνία. Και για ολόκληρη τη ρωσική κοινωνία, με την εμβρυουακή της (συγκριτικά) ανάπτυξη των ταξικών ανταγωνισμών, με την πολιτική παρθενικότητά της, με την εξουθένωση και την καταπίεση των τεραστίων, των αιφάνταστα τεραστίων μαζών πληθυσμού από τον αστυνομικό δεσποτισμό, είναι χαρακτηριστικές αυτές ακριβώς οι έξι ομάδες: αντιδραστικοί, αδιάφοροι, εκπολιτιστές, φιλελεύθεροι, σοσιαλιστές - επαναστάτες και σοσιαλδημοκράτες. Αντί “ακαδημαϊκούς” έβαλα εδώ “εκπολιτιστές”, δηλ. οπαδούς της νόμιμης προόδου στα πλαίσια της απολυταρχίας. Τέτοιοι εκπολιτιστές υπάρχουν σ' όλα τα στρώματα της ρωσικής κοινωνίας και παντού περιορίζονται, όπως οι φοιτητές “ακαδημαϊκοί”, σ' ένα μικρό κύκλο επαγγελματικών συμφερόντων, στην βελτίωση ορισμένων κλάδων της εθνικής οικονομίας ή της κρατικής και τοπικής διοίκησης, παντού αποφεύγουν δειλά την “πολιτική”, χωρίς να κάνουν διάκριση (όπως δεν κάνουν διάκριση και οι ακαδημαϊκοί) ανάμεσα στους “πολιτικούς” των διάφορων κατευθύνσεων και χωρίς να πάνουν να ονομάζουν πολιτική καθετί που σχετίζεται με τις ... μορφές διοίκησης.

Το στρώμα των εκπολιτιστών αποτελούσε πάντα και αποτελεί και σήμερα το πλατύ βάθρο του φιλελεύθερισμού μας: σε “ειρηνικούς” καιρούς (δηλ., αν το μεταφράσουμε αυτό στη “ρωσική” γλώσσα, σε περίοδο πολιτικής αντίδρασης) οι έννοιες εκπολιτιστής και φιλελεύθερος συγχωνεύονται σχεδόν ολότελα, ακόμα και σε πολεμική περίοδο, σε περίοδο ανόδου των διαθέσεων της κοινωνίας, σε περίοδο αυξανόμενης επίθεσης κατά της απολυταρχίας, ή διαφορά ανάμεσα σ' αυτές τις έννοιες παραμένει συχνά ασαφής. Ο ωρός φιλελεύθερος, ακόμα κι όταν κάνει την εμφάνιση του στο κοινό, από ένα ελεύθερο έντυπο του εξωτερικού, με μια άμεση και ανοιχτή διαμαρτυρία στην απολυταρχία, και πάλι δεν πάνε να αισθάνεται τον εαυτό του προπαντός εκπολιτιστή και κάποτε αρχίζει να σκέφτεται σαν σκλάβος, ή, αν θέλετε, σαν λεγκαλιστής, νομοταγής πιστός υπήκοος: βλέπε “Οσβομποζντένιγε”.

Η έλλειψη συγκεκριμένου και ευδιάκριτου για όλους ορίου ανάμεσα στους εκπολιτιστές και στους φιλελεύθερους είναι χαρακτηριστική γενικά για ολόκληρη την διαίρεση σε πολιτικές ομάδες της ρωσικής κοινωνίας. Θα μπορούσαν, ίσως να μας πουν πως ή παραπάνω διαίρεση σε έξι ομάδες δεν είναι σωστή, γιατί δεν αντιστοιχεί στην ταξική διαίρεση της ρωσικής κοινωνίας. Μια τέτοια θέματα ακόμα από τη μάζα του αμόρφωτου και εξουθενωμένου “εργαζόμενου λαού”, βρίσκοντας τους ιδεολογικούς της εκπρόσωπους στα πλαίσια στρώματα των διανοούμενων φαζοντοσιντού με την τελείως αδιαμόρφωτη κοσμοθεωρία τους, με το ασύνειδο ανακάτωμα δημοκρατικών και πρωτόγονα σοσιαλιστικών ιδεών. Αυτή ακριβώς η ιδεολογία είναι εκείνη που χαρακτηρίζει την παλιά ρωσική διανόηση, τόσο τη δεξιά πτέρυγα, τη φιλελεύθεροναρντικιστική μερίδα της όσο και την πιο αριστερή της πτέρυγα: τους “σοσιαλιστές-επαναστάτες”.

Λωδικά με τη μορφή διαφόρων πολιτικών κρίσεων και πότε κοπάζει, λες και σταματάει προσωρινά. Δεν είναι τυχαίο ότι λχ. στη Γερμανία όπου η πολιτική πάλι παίρνει οξύτατες μορφές και όπου η πρωτοπόρα τάξη -το προλεταριάτοδρα κατά τρόπο εξαιρετικά συνειδητό, εξακολουθούν ακόμα να υπάρχουν τέτοια κόμματα (και ισχυρά κόμματα), σαν το κέντρο που σκεπάζει με το θρησκευτικό διακριτικό του γνώρισμα το ανομοιογενές (και γενικά απόλυτα αντιπρολεταριακό) ταξικό περιεχόμενό του. Πολύ περισσότερο δεν μπορεί να μας φαίνεται παρόλειπον το ότι η ταξική προέλευση των σύγχρονων πολιτικών ομάδων της Ρωσίας συσκοτίζεται σε μέγιστο βαθμό από το γεγονός ότι ο λαός στερείται πολιτικών δικαιωμάτων, από το γεγονός ότι κυριαρχεί πάνω στο λαό μια θαυμάσια οργανωμένη, ιδεολογικά συστειωμένη, πατροπαράδοτη-κλειστή γραφειοκρατία. Πρέπει μάλλον να μας φαίνεται παρόλειπον το ότι η ευρωπαϊκοπεφαλαιοκρατική έξέλιξη της Ρωσίας, παρά το ασιατικό της καθεστώς, πρόλαβε κιδόλας να βάλει έντονη σφραγίδα στη διαίρεση της κοινωνίας σε ομάδες.

Η πρωτοπόρα τάξη κάθε κεφαλαιοκρατικής χώρας, το βιομηχανικό προλεταριάτο, έχει μπει πια και στη χώρα μας στο δρόμο του μαζικού, του οργανωμένου κινήματος κάτω από την καθοδήγηση της σοσιαλδημοκρατίας, κάτω από τη σημαία του προγράμματος που από καιρό τώρα έχει γίνει πρόγραμμα διου του παγκόσμιου συνειδητού προλεταριάτου. Φυσικά στη Ρωσία η κατηγορία των αδιάφορων απέναντι στην πολιτική είναι απροσμέτρητα πολυαριθμότερη απ' ότι σ' οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα, όμως και στον τόπο μας δεν μπορεί να γίνεται λόγος για αρχέγονη και πρωτόγονη παρθενικότητα αυτής της κατηγορίας: η αδιαφορία των μη συνειδητών εργατών -εν μέρει και των αγροτών- εναλλάσσεται όλο και πιο συχνά με ξεσπάσματα πολιτικού αναβρασμού και έντονης διαμαρτυρίας, αποδείχνοντας καθαρά πως η αδιαφορία αυτή δεν έχει τίποτα το κοινό με την αδιαφορία των χορτάτων αστών και μηκροαστών. Η τελευταία αυτή τάξη που στη Ρωσία, με την αδύνατη ακόμα, συγκριτικά, ανάπτυξη του καπιταλισμού, είναι εξαιρετικά πολυάριθμη, από τη μια μεριά, αρχίζει πια, αναμφίβολα, να προμηθεύει και αντιδραστικούς, συνειδητούς και συνεπείς και, από την άλλη, και ασύγκριτα πιο συχνά, ξεχωρίζει αδύνατα ακόμα από τη μάζα του αμόρφωτου και εξουθενωμένου “εργαζόμενου λαού”, βρίσκοντας τους ιδεολογικούς της εκπρόσωπους στα πλαίσια στρώματα των διανοούμενων φαζοντοσιντού με την τελείως αδιαμόρφωτη κοσμοθεωρία τους, με το ασύνειδο ανακάτωμα δημοκρατικών και πρωτόγονα σοσιαλιστικών ιδεών. Αυτή ακριβώς η ιδεολογία είναι εκείνη που χαρακτηρίζει την παλιά ρωσική διανόηση, τόσο τη δεξιά πτέρυγα, τη φιλελεύθεροναρντικιστική μερίδα της όσο και την πιο αριστερή της πτέρυγα: τους “σοσιαλιστές-επαναστάτες”.

Είπα: την “παλιά” ρωσική διανόηση. Στη χώρα μας αρχίζει ήδη να εμφανίζεται και μια νέα διανόηση, που ο φιλελεύθερισμός της καθάρισε σχεδόν τελείως (όχι, βέβαια, χωρίς τη βοήθεια του ρωσικού μαρξισμού) από τον πρωτό-

γονο ναροντνικισμό και τον πλαδαρό σοσιαλισμό. Η διαμόρφωση αληθινής αστικοφιλελεύθερης διανόησης συντελείται στον τόπο μας με γιγάντια βήματα, ιδιαίτερα χάρη στη συμμετοχή στο προτούς αυτό ανθρώπων σαν τους κ.κ. Στρούβε, Μπερντιαγιεφ, Μπουλγκακόφ, και Σία και είναι τόσο ευέλικτοι και ευαίσθητοι απέναντι σε κάθε οπορτούνιστικό ρεύμα της μόδας. Τέλος, όσον αφορά τα φιλελεύθερα και τα αντιδραστικά στρώματα της ρωσικής κοινωνίας, που δεν ανήκουν στη διανόηση, η σύνδεση τους με τα ταξικά συμφέροντα τούτων η εκείνων των ομάδων της αστικής μας τάξης και των γαιοκτημόνων μας είναι αρκετά ξεκάθαρη για τον καθένα που ξέρει έστω και λίγο πως δρουν, λχ., σε μας τα ζέμεσθι, οι Δούμες, οι χρηματιστηριακές επιτροπές, οι επιτροπές εμποροπανηγύρεων κτλ.

Και έτσι, φτάσαμε στο αναμφισβήτητο συμπέρασμα πως η διαίρεση του φοιτητικού μας κόσμου σε πολιτικές ομάδες δεν είναι τυχαία, αλλά είναι κατ' ανάγκην και αναπόφευκτα τέτοια ακριβώς όπως την περιγράψαμε πιο πάνω σύμφωνα με το φύλλο 1 της εφημερίδας "Στουντέντ". Αφού διαπιστώσαμε αυτό το γεγονός, μπορούμε τώρα εύκολα να ξεδιαλύνουμε το επίμαχο ζήτημα: τι πρέπει κυρίως να εννοούμε όταν λέμε "ιδεολογική ενότητα του φοιτητικού κόσμου", "επαναστατικοποιήση" του κτλ. Από πρώτη ματιά φαίνεται μάλιστα και εξαιρετικά περιεργό, πως μπόρεσε να γίνει επίμαχο ένα τόσο απλό ζήτημα. Αν η διαίρεση του φοιτητικού κόσμου σε πολιτικές ομάδες αντιστοιχεί στη διαίρεση της κοινωνίας σε πολιτικές ομάδες, τότε δεν είναι μήπως αυτονόητο ότι με την "ιδεολογική ενότητα" του φοιτητικού κόσμου μπορούμε να εννοούμε μόνο ένα από τα δυο: ή το τράβηγμα όσο το δυνατό μεγαλυτέρου αριθμού φοιτητών με το μέρος ενός ολότελα καθορισμένου κύκλου κοινωνικοπολιτικών ιδεών, ή την όσο το δυνατό πιο στενή προσέγγιση ανάμεσα στους φοιτητές μιας ορισμένης πολιτικής ομάδας και στους εκπροσώπους αυτής της ομάδας, που δεν ανήκουν στο φοιτητικό κόσμο;

Δεν είναι μήπως αυτονόητο πως για επαναστατικοποιήση του φοιτητικού κινήματος μπορούμε να μιλάμε μόνο από τη σκοπιά μιας ολότελα καθορισμένης αντιληψης, σχετικά με το περιεχόμενο και το χαρακτήρα αυτής της επαναστατικοπόλησης; Για το σοσιαλδημοκράτη, λχ., επαναστατικοπόληση σημαίνει, πρώτο, διάδοση των σοσιαλδημοκρατικών πεποιθήσεων στο φοιτητικό κόσμο και πάλι ενάντια στις αντιλήψεις εκείνες που αν και ονομάζονται "σοσιαλιστές-επαναστατικές", ωστόσο δεν τίποτε το κοινό με τον επαναστατικό σοσιαλισμό και, δεύτερο, τάση να πλατύνει, να γίνει πιο συνειδητό και πιο αποφασιστικό κάθε δημοκρατικό κίνημα, μαζί και το ακαδημαϊκό, μέσα στο φοιτητικό κόσμο.

Το πώς μπερδεύτηκε και έγινε επίμαχο ένα τόσο απλό και σαφές ζήτημα, είναι ένα επεισόδιο πολύ ενδιαφέρον και πολύ χαρακτηριστικό. Η συζήτηση γινόταν ανάμεσα στη "Ρεβολουτιόναγια Ροσσίγια"⁶ (αρ. φύλλων 13 και 17) και την "Ισκρα" (αρ. φύλλων 31 και 35) απ' αφορμή το "ανοιχτό γράμμα" του Ένωσιακού Συμβουλίου των ενωμένων οργανώσεων συντοπιτών του Κιέβου

και των φοιτητικών οργανώσεων (δημοσιεύτηκε στο φύλλο 13 της "Ρεβλιουτιόναγια Ροσσίγια" και στο φύλλο 1 της "Στουντέντ"). Το Ενωσιακό Συμβούλιο του Κιέβου βρήκε "στενή" την απόφαση του 2ου Πανρωσικού φοιτητικού συνεδρίου του 1902 που καλούσε τις φοιτητικές οργανώσεις να διατηρούν σχέσεις με τις επιτροπές του Σοσιαλδημοκρατικού εργατικού κόμματος της Ρωσίας, και το ολοφάνερο γεγονός της συμπάθειας μιας μερίδας του φοιτητικού κόσμου ορισμένων περιοχών "προς το κόμμα των σοσιαλιστών-επαναστατών" συγκαλύφθηκε εύσχημα με πολύ "αμερόληπτες" και πολύ αβάσιμες κρίσεις, λέγοντας ότι "ο φοιτητικός κόσμος, σαν τέτοιος, δεν επιτρέπεται να προσχωρεί ολοκληρωτικά ούτε στο κόμμα των σοσιαλιστών-επαναστατών, ούτε στο κόμμα των σοσιαλδημοκρατών". Η "Ισκρα" τόνισε το αβάσιμο αυτής της θέσης, ενώ η "Ρεβολουτιόναγια Ροσσίγια", όπως ήταν φυσικό, την υπερασπίστηκε με όλη της τη δύναμη, κατηγορώντας τους ισκριούς για "φανατικούς οπαδούς της διαίρεσης και της διάσπασης", για ανθρώπους "χωρίς τακτ" και χωρίς επαρκή πολιτική ωριμότητα.

Υστερα απ' δύο ειπώθηκαν πιο πάνω, ο παραλογισμός αυτής της θέσης είναι πια ολοφάνερος, πρόκειται για τον ένα ή τον άλλο πολιτικό όρλο του φοιτητικού κόσμου. Και να, στην αρχή, πρέπει, λέει, να κλείσει κανείς τα μάτια μπροστά στο γεγονός ότι φοιτητικός κόσμος δεν είναι ξεκομιμένος από την υπόλοιπη κοινωνία και γι' αυτό αντικαθθεφτίζει πάντα και αναπόφευκτα όλη τη διαίρεση της κοινωνίας σε πολιτικές ομάδες. Έπειτα, με κλειστά μάτια, αρχίζουν να φλυαρούν για φοιτητικό κόσμο σαν τέτοιον, ή για φοιτητικό κόσμο γενικά. Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι... προκαλούν ζημιά οι διαιρέσεις και οι διασπάσεις που συνδέονται με την προσχώρηση στο ένα ή στο άλλο πολιτικό κόμμα. Είναι καθαρό σαν τον ήλιο πως για να τραβήξεις ως το τέλος τον παράδοξο αυτό συλλογισμό θα χρειαζόταν να μετατηδήσεις απ' τον πολιτικό στον επαγγελματικό τομέα. Και η "Ρεβολουτιόναγια Ροσσίγια" στο άρθρο "Ο φοιτητικός κόσμος και η επανάσταση" (αρ. φύλλου 17) κάνει ακριβώς ένα τέτοιο σάλτο μορτάλε, επικαλούμενη, πρώτο, τα παμφοιτητικά συμφέροντα, την παμφοιτητική πάλη, και δεύτερο, τους εκπαιδευτικούς σκοπούς του φοιτητικού κόσμου, τα καθήκοντα της προπαρασκευής για την επικείμενη κοινωνική δράση, τα καθήκοντα της διαμόρφωσης συνειδητών πολιτικών αγωνιστών. Και τα δυο αυτά επιχειρήματα είναι πολύ σωστά, μόνο που δεν έχουν σχέση με το ζήτημα και απλώς το μπερδεύουν. Εδώ μπαίνει ζήτημα πολιτικής δράσης που, από την ίδια την ουσία της, συνδέεται αδιάρροητα με την πάλη των κομμάτων και επιβάλλει αναπόφευκτα την εκλογή ενός ορισμένου κόμματος. Πως μπορείς να αποφύγεις αυτή την εκλογή με το πρόσχημα ότι για κάθε πολιτική δράση χρειάζεται σοβαρότατη επιστημονική προπαρασκευή, "επεξεργασία" σταθερών πεποιθήσεων, ή με το πρόσχημα ότι κάθε πολιτική δουλειά δεν μπορεί να περιορίζεται σε μερικούς μόνο ομίλους πολιτικών μιας δοσμένης κατεύθυνσης, αλλά πρέπει να προσανατολίζεται σε όλο και πιο πλατιά στρώματα του πληθυσμού, πρέπει να σημίγει με τα επαγγελματικά συμφέροντα του κάθε

στρώματος να συνενώνει το επαγγελματικό κίνημα με το πολιτικό ν' ανεβάζει το πρώτο ως το επίπεδο του δεύτερου;

Και μόνο το γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτοί, για να υπερασπιστούν τη θέση τους, αναγκάζονται να καταφεύγουν σε παρόμοια προσχήματα, δείχνει ολοφάνερα πόσο οι ίδιοι δεν έχουν ούτε καθορισμένες επιστημονικές πεποιθήσεις ούτε σταθερή πολιτική γραμμή! Απ' όποια πλευρά κι αν εξετάσετε το ζήτημα, βρίσκετε συνεχώς καινούργια επιβεβαίωση της παλιάς αλήθειας που από καιρό κηρύσσουν οι σοσιαλδημοκράτες, καταπολεμώντας τους ακροβατισμούς των σοσιαλιστών-επαναστατών, και στον επιστημονικό-θεωρητικό και στον πρακτικό-πολιτικό τομέα, ανάμεσα στο μαρξισμό, από τη μια πλευρά, στο δυτικοευρωπαϊκό “κοριτικό” οπορτουνισμό, από την άλλη, και στο ρωσικό μικροαστικό ναροντνικισμό, από την τρίτη πλευρά. (*β)

Πραγματικά για φανταστείτε κάπως αναπτυγμένες πολιτικές σχέσεις και κοιτάξτε την πρακτική τοποθέτηση του “επίμαχου ζητήματος” μας. Ας υποθέσουμε πως έχουμε μπροστά μας τα κόμματα των κληρικοφρόνων, των φιλελευθέρων και των σοσιαλδημοκρατών. Τα κόμματα αυτά δρουν σ' ορισμένες περιοχές, ας πούμε, στρώματα του φοιτητικού κόσμου ή, έστω, και της εργατικής τάξης. Προσπαθούν να προσεταιρισθούν όσο το δυνατό περισσότερους σημαίνοντες εκπροσώπους των φοιτητών ή της εργατικής τάξης. Προβάλλει το ερώτημα: είναι άραγε νοητό ν' αρχίζουν να εξεγείρονται ενάντια στην εκλογή, απομέρους των εκπροσώπων αυτών, ενός οποιουδήποτε καθορισμένου κόμματος με το επιχείρημα ότι υπάρχουν ορισμένα κοινά εκπαιδευτικά και επαγγελματικά συμφέροντα όλου του φοιτητικού κόσμου και όλης της εργατικής τάξης; Αυτό θα ήταν το ίδιο σα ν' αμφισβητούσαν την αναγκαιότητα της πάλης των κομμάτων, επικαλούμενοι την τυπογραφική τέχνη που ωφελεί τόσο πολύ όλα τα κόμματα χωρίς διάκριση. Δεν υπάρχει ούτε ένα κόμμα στις πολιτισμένες χώρες, που να μην καταλαβαίνει το τεράστιο όφελος από τις όσο το δυνατό πιο πλατιές και γερά οργανωμένες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές ενώσεις, το καθένα όμως επιδιώκει να υπερισχύσει στις ενώσεις αυτές η δική του επιρροή. Και ποιος δεν ξέρει πως το επιχείρημα της ακομματικότητας τούτων ή των άλλων οργανώσεων συνήθως δεν είναι τίποτε άλλο παρόμια υποκριτική φρασεολογία των κυριάρχων τάξεων που θέλουν να συσκοτίσουν το γεγονός ότι οι υπάρχουσες οργανώσεις είναι κατά 99% διαποτισμένες από το πιο συγκεκριμένο πολιτικό πνεύμα; Και οι κ.κ. σοσιαλιστές - επαναστάτες μας στην ουσία δεν κάνουν τίποτε άλλο παρόμια ψάλλουν διθυράμβους προς τιμήν της “ακομματικότητας”. Πάρτε λ.χ., το γεμάτο αισθηματολογίες συναξάρι της “Ρεβολουτσιόναγια Ροσσίγια”¹⁶ (αρ. φύλλου 17): “Τι κοντόφθαλμή ταχτική είναι αυτή, όταν μια επαναστατική οργάνωση θέλει απαραίτητα να βλέπει σε κάθε άλλη αυτοτελή οργάνωση, έναν ανταγωνιστή που πρέπει να εξοντωθεί, που στις γραμμές του πρέπει απαραίτητα να καλλιεργηθεί η διαίρεση, η διάσπαση, η αποδιοργάνωση”; Αυτά ειπώθηκαν απ' αφορμή την έκκληση της σοσιαλδημοκρατικής

οργάνωσης Μόσχας το 1896¹⁷ που κατακρίνει τον φοιτητικό κόσμο, γιατί κλείστηκε τα τελευταία χρόνια στο στενό κύριο των πανεπιστημιακών του συμφερόντων, η “Ρεβολουτσιόναγια Ροσσίγια” διδάσκει στην οργάνωση αυτή ότι η ύπαρξη της φοιτητικής οργάνωσης δεν εμποδίζει καθόλου εκείνους που “έχουν καθορίσει τη θέση τους από επαναστατική άποψη”, να αφιερώνουν τις δυνάμεις τους στην εργατική υπόθεση.

Κοιτάξτε πόση σύγχυση υπάρχει εδώ. Ο συναγωνισμός είναι δυνατός (και αναπόφευκτος) μόνο ανάμεσα σε δύο πολιτικές οργανώσεις, ανάμεσα σε δύο πολιτικές τάξεις. Ο συναγωνισμός είναι αδύνατος ανάμεσα σε σύλλογο αλληλοβοήθειας και σε επαναστατικό κύριο και, αποδίδοντας στο δεύτερο την επιθυμία να εξοντώσει οπωδήποτε τον πρώτο, η “Ρεβολουτσιόναγια Ροσσίγια” λέει μια καθαρή αρλούμπα. Αν δώμας σ' αυτό το σύλλογο αλληλοβοήθειας εμφανιστεί μια ορισμένη πολιτική τάση, -λ.χ. να μη βοηθάει τους επαναστάτες ή να αποκλείει από τη βιβλιοθήκη τα παράνομα βιβλία,- τότε ο συναγωνισμός και η ανοιχτή πάλη είναι υποχρεωτική για τον κάθε τύμιο “πολιτικό”.

Αν υπάρχουν άνθρωποι που περιορίζουν τους κύριους σε στενά πανεπιστημιακά ενδιαφέροντα (και αναμφίβολα υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι, και το 1896 υπήρχαν πολύ περισσότεροι!) τότε η πάλη ανάμεσα σ' αυτούς και στους ανθρώπους που προπαγανδίζουν όχι τον περιορισμό, αλλά τη διεύρυνση των ενδιαφερόντων, είναι το ίδιο απαραίτητη και υποχρεωτική. Στο ανοιχτό γράμμα του Συμβουλίου του Κιέβου που προκάλεσε την πολεμική της “Ρεβολουτσιόναγια Ροσσίγια” ενάντια στην “Ισκρα”, γινόταν λόγος για εκλογή όχι ανάμεσα σε φοιτητικές και επαναστατικές οργανώσεις, αλλά ανάμεσα σε επαναστατικές οργανώσεις διαφόρων κατευθύνσεων. Συνεπώς, άρχισαν να κάνουν την εκλογή ακριβώς εκείνοι που “έχουν καθορίσει τη θέση τους από επαναστατική άποψη”, ενώ οι “σοσιαλιστές - επαναστάτες” μας τους τραβούν προς τα πίσω, με το πρόσχημα πως ο συναγωνισμός ανάμεσα σε μια επαναστατική και μια καθαρά φοιτητική οργάνωση είναι κοντόφθαλμος... Αυτό πια είναι πολύ ασυνάρτητο κύριοι!

Η επαναστατική μερίδα του φοιτητικού κόσμου άρχισε να κάνει εκλογή ανάμεσα στα δύο επαναστατικά κόμματα και της σερβιζίους τούτη τη διδασκαλία: “αυτή η επιρροή”, της σοσιαλιστικής μερίδας του φοιτητικού κόσμου πάνω στην υπόλοιπη, “δεν επιτεύχθηκε με την εισβολή” “μίας ορισμένης” (είναι προτιμότερη, φυσικά, η αμαρτία...) “κομματικής ετικέτας” (για άλλους ετικέτα και για άλλους σημαία), “με τη βία πάνω στη πνευματική συνείδηση των συντρόφων-φοιτητών” (όλος ο αστικός τύπος όλων των χωρών αποδίδει πάντα την ανάπτυξη της σοσιαλδημοκρατίας στη βία που ασκούν οι ηγέτες και δημιαγωγοί πάνω στη συνείδηση ήσυχων συντρόφων...). Έχουμε τη γνώμη πως κάθε τύμιος φοιτητής θα εκτιμήσει, όπως της αξίζει, αυτή τη κατηγορία σε βάρος των σοσιαλιστών, ότι “επιβάλλουν” ετικέτες και “εκβιάζουν συνειδήσεις”. Κι αυτοί οι αχαρακτήριστοι, οι πλαδαροί, οι ανέριμαστοι λόγοι λέγονται στη Ρωσία όπου είναι ακόμα τόσο πολύ αδύνατες

οι έννοιες της κομματικής οργάνωσης, της κομματικής σταθερότητας και τιμής της κομματικής σημαίας!

Οι “σοσιαλιστές - επαναστάτες” μας παρουσιάζουν στον επαναστατικό φοιτητικό κόσμο για υπόδειγμα τα προηγούμενα φοιτητικά συνέδρια που διακήρυξαν την “αλληλεγγύη τους προς το γενικό πολιτικό κίνημα, παραβλέποντας τελείως τις φραξιονιστικές διενέξεις που υπάρχουν στο επαναστατικό στρατόπεδο”. Τι είναι “γενικό πολιτικό” κίνημα; Κίνημα σοσιαλιστικό συν φιλελεύθερο. Το να παραβλέψεις αυτή τη διάκριση, σημαίνει ότι τάσσεσαι με το μέρος του άμεσου και πλησιέστερου, δηλ. ακριβώς του φιλελεύθερου κινήματος. Και σ’ αυτό καλούν οι “σοσιαλιστές - επαναστάτες”! Στην απομάκρυνση από την κομματική πάλη καλούν οι άνθρωποι που αυτοκαλούνται χωριστό κόμμα! Δε δείχνει άραγε αυτό πως ένα τέτοιο κόμμα δεν είναι σε θέση να πλασάρει το πολιτικό του εμπόρευμα κάτω από τη δική του σημαία και είναι αναγκασμένο να καταφύγει στο λαθρεμπόριο; Και δε βγαίνει άραγε από εδώ πως το κόμμα αυτό δεν έχει κάποια δική του σαφή προγραμματική βάση; Αυτό θα το δούμε αμέσως.

Τα λάθη των σοσιαλιστών - επαναστατών στους συλλογισμούς τους σχετικά με το φοιτητικό κόσμο και την επανάσταση δεν μπορούν να εξηγηθούν απλώς και μόνο με την έλλειψη της λογικής, όπως προσπαθήσαμε να αποδείξουμε πιο πάνω. Με μια ορισμένη έννοια μπορούμε να βεβαιώσουμε το αντίθετο: η έλλειψη λογικής στους συλλογισμούς τους προέρχεται από το βασικό λάθος τους. Σαν “κόμμα”, πήραν ευθύνης εξαρχής μια τόσο αντιφατική εσωτερικά, μια τόσο οιλισθηρή θέση, που, άνθρωποι απόλυτα τύμοι και ικανοί να σκέφτονται πολιτικά, δεν μπορούσαν να κρατηθούν σ’ αυτή, χωρίς συνεχείς ταλαντεύσεις και πτώσεις. Πρέπει πάντα να θυμόμαστε ότι η σοσιαλδημοκρατία, τη ξημά που προξενούν στην υπόθεση του σοσιαλισμού οι σοσιαλιστές - επαναστάτες”, δεν την εμποδίζει στα διάφορα λάθη τούτων ή εκείνων των συγγραφέων, τούτων ή εκείνων των παραγόντων, αλλά αντίθετα, δλα αυτά τα λάθη τα θεωρεί αναπόφευχτο αποτέλεσμα της κάλπικης προγραμματικής και πολιτικής θέσης τους. Σ’ ένα ξήτημα, σαν το φοιτητικό, η καλπιά αυτή προσβάλει με εξαιρετική παραστατικότητα και η αντίθεση ανάμεσα στην αστικοδημοκρατική άποψη και στο φανταχτερό περίβλημα επαναστατικού σοσιαλισμού, γίνεται εξόφθαλμη.

Πραγματικά, προσέξτε τον ειδικό των σκέψεων του προγραμματικού άρθρου της “Ρεβολουτσιόνναγια Ροσσίγια”: “Ο φοιτητικός κόσμος και επανάσταση”. Ο αρθρογράφος βάζει σαν ακρογωνιά λίθο την “ανιδιοτέλεια και την ογνότητα των επιδιώξεων”, τη “δύναμη των ιδανικών” της “νεολαίας”. Ακριβώς σ’ αυτό αναζητεί την εξήγηση των “καινοτόμων” πολιτικών επιδιώξεων της και όχι στις αντικειμενικές, υλικές συνθήκες της κοινωνικής ζωής της Ρωσίας που από τη μια μεριά γεννούν την ανειρήνευτη αντίθεση ανάμεσα στην απολυταρχία και στα πολύ πλατιά και πολύ ανομοιογενή στρώματα του πληθυσμού και από την άλλη μεριά δυσχεραίνουν εξαιρετικά

(σε λίγο θα πρέπει πια να λέμε: δυσχεραίναν) μια εκδήλωση της πολιτικής δυσαρέσκειας, διαφορετική από εκείνη που γίνεται μέσω των πανεπιστημών.

Στη συνέχεια ο αρθρογράφος επιτίθεται δριμύτατα ενάντια στις προσπάθειες των σοσιαλδημοκρατών να αντικρούσουν συνειδητά την διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στις πολιτικές ομάδες του φοιτητικού κόσμου, να συσπειρώσουν πιο στενά τις ομοιογενείς πολιτικές ομάδες και να διαχωρίσουν ότι είναι πολιτικά ανομοιογενές. Όχι πως ο αρθρογράφος επέκρινε το λάθος της μιας ή της άλλης απ’ αυτές τις προσπάθειες, -θα ήταν γελοίο για ισχυριστούμε πως όλες αυτές οι προσπάθειες ήταν σ’ όλες τις περιπτώσεις και πάντοτε πετυχημένες. Όχι, για τον αρθρογράφο είναι τελείως ξένη η ίδια η ιδέα ότι η διαφορά των ταξικών συμφερόντων δεν μπορεί παρά να βρει αναπόφευκτα την αντανάκλαση της και στη διάρρεση σε πολιτικές ομάδες, ότι ο φοιτητικός κόσμος, παρ’ όλη την ανιδιοτέλεια, την αγνότητα, την ιδανικότητά του κτλ., δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση από την κοινωνία, ότι το καθήκον του σοσιαλιστή δεν είναι να σκοτίζει αυτή τη διαφορά, αλλά, αντίθετα, να την εξηγεί σε όσο το δυνατό πλατύτερες μάζες και να την αποκρυπτάλλωνει σε πολιτική οργάνωση. Ο αρθρογράφος βλέπει τα πράγματα από την ιδεαλιστική σκοπιά του αυτού δημοκράτη και όχι από την υλιστική του σοσιαλδημοκράτη.

Γι’ αυτό ο αρθρογράφος δεν προβάλλει και να επαναλαμβάνει την έκαληση προς τον επαναστατικό φοιτητικό κόσμο για “γενικό πολιτικό κίνημα”. Γι’ αυτόν το κέντρο βάρους βρίσκεται ακριβώς στο γενικό πολιτικό, δηλ. στο πανδημιοκρατικό κίνημα που πρέπει να είναι ενιαίο. Την ενότητα αυτή δεν πρέπει να την παραβιάζουν οι “καθαρά επαναστατικοί κύκλοι” που πρέπει να συγκρατούνται “παράλληλα προς την παμφοιτητική οργάνωση”. Από την άποψη των συμφερόντων αυτού του πλατιού και ενιαίου δημοκρατικού κινήματος είναι εγκληματικό, βέβαια, “να επιβάλλονται” κομματικές ετικέτες και να εκβιάζεται η πνευματική συνείδηση των συντρόφων. Ακριβώς έτσι έβλεπε τα πράγματα η αστική δημοκρατία και το 1848, όταν οι προσπάθειες να αποκαλυφθεί η αντίθεση των ταξικών συμφερόντων της αστικής τάξης και του προλεταριάτου προκαλούσαν τη “γενική” καταδίκη των “φανατικών της διαίρεσης και της διάσπασης”. Ακριβώς έτσι βλέπει τα πράγματα και η νεώτερη παραλλαγή της αστικής δημοκρατίας - οι οπορτουνιστές και οι ζεβιζιονιστές που διψούν για ένα ενιαίο μεγάλο δημοκρατικό κόμμα που να προχωρεί ειρηνικά, ακολουθώντας το δρόμο των μεταρρυθμίσεων, το δρόμο της συνεργασίας των τάξεων. Όλοι αυτοί ήταν πάντα, και δεν μπορούν παρά να είναι και τώρα, εχθροί των “φραξιονιστικών” διενέξεων και οπαδοί του “γενικού πολιτικού” κινήματος.

Όπως βλέπεται, οι συλλογισμοί των σοσιαλιστών - επαναστατών που από την άποψη του σοσιαλιστή είναι παράλογοι και αντιφατικοί μέχρι γελοίου, γίνονται ολότελα κατανοητοί και συνεπείς από αστικοδημοκρατική άποψη. Κι αυτό εξηγείται επειδή το κόμμα των σοσιαλιστών - επαναστατών δεν είναι στην ουσία τίποτα άλλο παρά φράξια της αστικής δημοκρατίας, φράξια

διανοούμενότικη, κυρίως ως προς την σύνθεσή της, μικροαστική, κυρίως ως προς τις αντιλήψεις, και φράξια που, ως προς την θεωρητική σημαία της, συνδυάζει εκλεκτικά τον νεώτερο οπορτουνισμό με τον παμπάλαιο ναροντνικισμό.

Η καλύτερη διάψευση της ενωτικής φρασεολογίας του αστού δημοκράτη είναι η ίδια η πορεία της πολιτικής εξέλιξης και της πολιτικής πάλης. Και στη Ρωσία, οι άνοδος του πραγματικού κινήματος πρόλαβε ήδη να οδηγήσει σε μια τέτοια διάψευση. Έχω υπόψη μου τον ξεχωρισμό των “ακαδημαϊκών” σε ιδιαίτερη ομάδα του φοιτητικού κόσμου. Όσο δεν υπήρχε πραγματική πάλη, οι ακαδημαϊκοί δεν ξεχώριζαν από την “παμφοιτητική” μάζα, και η “ενότητα” όλης της “σκεπτόμενης μερίδας” του φοιτητικού κόσμου φαίνοταν ακατάλυτη. Μόλις όμως φτάσαμε στην έργα, η διάσταση των ανομοιογενών στοιχείων έγιναν αναπόφευκτη.(*β)

Η πρόσδοση του πολιτικού κινήματος και της άμεσης επίθεσης κατά της απολυταρχίας συνοδεύτηκε αμέσως με πρόσδοση στη συγκεκριμένοποιότη πολιτικών ομάδων - παρ' όλα τα κούφια λόγια για ενοποίηση των πάντων. Είναι ζήτημα αν βρεθεί έστω και ένας άνθρωπος ν' αμφισβήτησε ότι ο ξεχωρισμός των ακαδημαϊκών από τους πολιτικούς αποτελεί μεγάλο βήμα προς τα εμπρός. Σημαίνει όμως αυτός ο ξεχωρισμός ότι οι σοσιαλδημοκράτες φοιτητές “θα ξεκόψουν” από τους ακαδημαϊκούς; Η “Ρεβολουτσιόνναγια Ροσσίγια” νομίζει ναι (βλ. αρ. φύλλου 17, σελ. 3).

Το νομίζει όμως αυτό μόνο εξαιτίας της σύγχυσης που αποκαλύψαμε πιο πάνω. Ο πλήρης διαχωρισμός των πολιτικών κατευθύνσεων δεν σημαίνει καθόλου “διάσπαση” των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών ενώσεων. Ο σοσιαλδημοκράτης που θα βάλει σαν καθήκοντα να δουλέψει στον φοιτητικό κόσμο, θα προσπαθήσει οπωσδήποτε να εισχωρήσει ο ίδιος, ή μέσω των αντιπροσώπων του, σ' όσο το δυνατό περισσότερους, σ' όσο το δυνατό πλατύτερους “καθαρά φοιτητικούς” κύκλους και σε κύκλους αυτομόρφωσης, θα προσπαθήσει να διευρύνει τον ορίζοντα εκείνου που ξητάει μόνο ακαδημαϊκή ελευθερία, θα προσπαθήσει να προπαγανδίσει ίσα ίσα το σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα ανάμεσα σ' εκείνους που αναζητούν ακόμα κάποιο πρόγραμμα.

Ανακεφαλαιώνουμε. Ορισμένη μερίδα του φοιτητικού κόσμου θέλει να αποχήσει μια συγκεκριμένη και ολοκληρωμένη σοσιαλιστική κοσμοθεωρία. Τελικός σκοπός αυτής της προκαταρκτικής δουλειάς μπορεί να είναι -για τους φοιτητές που θέλουν να συμμετάσχουν πραχτικά στο επαναστατικό κίνημα- μόνο η συνειδητή και αμετάκλητη εκλογή της μιας από τις δύο κατευθύνσεις που διαμορφώθηκαν τώρα στο επαναστατικό περιβάλλον.

Όποιος διαμαρτύρεται ενάντια σε μια τέτοια εκλογή εν ονόματι της επαναστατικοποίησής του γενικά κτλ., αυτός συσκοτίζει τη σοσιαλιστική συνείδηση, αυτός ουσιαστικά δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να κηρύχνει την έλλειψη ιδεολογίας. Η διάρεση του φοιτητικού κόσμου σε πολιτικές ομάδες δεν μπορεί να

μην αντανακλά τη διαίρεση όλης της κοινωνίας σε πολιτικές ομάδες και το καθήκον του κάθε σοσιαλιστή είναι να επιδιώξει όσο το δυνατό πιο συνειδητό και πιο συνεπή διαχωρισμό των πολιτικά ανομοιογενών ομάδων. Η έκκληση που απηρύθνει το κόμμα των σοσιαλιστών-επαναστατών προς το φοιτητικό κόσμο, - “να διακηρύξει την αλληλεγγύη του προς το γενικό πολιτικό κίνημα και να παραβλέψει τελείως τις φραξιονιστικές διενέξεις που υπάρχουν στο επαναστατικό στρατόπεδο” -στην ουσία της δεν είναι παρά έκκληση πισοδρόμιμησης από τη σοσιαλιστική προς την αστικοδημοκρατική άποψη. Αυτό δεν είναι καθόλου παράξενο, γιατί το “κόμμα των σοσιαλιστών-επαναστατών” δεν είναι παρά φράξια της αστικής δημοκρατίας στη Ρωσία. Η ορήξη ανάμεσα στο σοσιαλδημοκράτη φοιτητή και στους επαναστάτες και στους πολιτικούς όλων των άλλων κατευθύνσεων δε σημαίνει διόλου ορήξη μέσα στους κόλπους των παμφοιτητικών και μορφωτικών οργανώσεων, απεναντίας, μόνο ακολουθώντας τις απόψεις ενός ολότελα συγκεκριμένου προγράμματος, μπορεί και πρέπει να δουλεύει κανείς μέσα στους πλατιούς κύκλους του φοιτητικού κόσμου για το πλάτεμα του ακαδημαϊκού ορίζοντα και την προπαγάνδιση του επιστημονικού σοσιαλισμού, δηλ. του μαρξισμού.

Υ.Γ. Στα επόμενα γράμματα θα ήθελα να κουβεντιάσω με τους αναγνώστες της “Στουντέντ” για τη σημασία του μαρξισμού στην απόχτηση μιας ολοκληρωμένης κοσμοθεωρίας, για τις διαφορές αρχών και ταχτικής ανάμεσα στο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα και στο κόμμα των σοσιαλιστών - επαναστατών, για τα προβλήματα της φοιτητικής οργάνωσης και τη στάση του φοιτητικού κόσμου απέναντι στην εργατική τάξη γενικά.

Υπογραφή:
Β.Ι. Λένιν

Σημειώσεις

(του Λένιν)

(*α) Είναι αυτονόητο πως η θέση σχετικά με την ασυνέπεια και την εσωτερική αντιφατικότητα του προγράμματος και της ταχτικής των σοσιαλιστών - επαναστατών επιβάλλει ιδιαίτερη επιστολική διευκρίνιση. Ελπίζουμε να σταθούμε λεπτομερειακά στο ξήτημα αυτό σ' ένα από τα επόμενα γράμματα.

(*β) Αν πιστέψουμε ορισμένες πληροφορίες, τον τελευταίο καιρό γίνεται και πιο έκδηλη η παραπέδω διάσταση των ανομοιογενών στοιχείων των φοιτητικού κόσμου και, συγκεκριμένα, ο ξεχωρισμός των σοσιαλιστών από τους πολιτικούς - επαναστάτες που δεν θέλουν ούτε καν ν' ακούσουν για "σοσιαλισμό". Λένε πως ανάμεσα στους εξόριστους φοιτητές της Σιβηρίας εμφανίστηκε πολύ συγκεκριμένα η τελευταία αυτή κατεύθυνση. Θα δούμε αν θα επαληθευθούν οι πληροφορίες αυτές.

(του μεταφραστή)

1 Το άρθρο "Τα καθήκοντα της επαναστατικής νεολαίας" γράφτηκε από τον Β. Ι. Λένιν κατά την παράλληση της σύνταξης της εφημερίδας "Στουντέντ" και δημοσιεύτηκε το Σεπτέμβρη του 1903 στο φύλλο αρ. 2-3 της εφημερίδας, στη σήλη "Ελεύθερο Βήμα". Το άρθρο έχει τον υπότιτλο "Γράμμα Πρώτο". Τα άλλα γράμματα πάνω σ' αυτό το θέμα, που σκόπευε να γράψει ο Λένιν, όπως βγαίνει και από το υστερόγραφο του πρώτου γράμματος και από το σχέδιο επιστολών σχετικά με τα καθήκοντα της επαναστατικής νεολαίας (βλ. σε τούτο τον τόμο, σελ. 437 - 438 (ελλ. Εκδ., σελ. 433 - 434), κατά τα φαινόμενα δεν γράφτηκαν.

Το άρθρο "Τα καθήκοντα της επαναστατικής νεολαίας" βγήκε σε ξεχωριστό ανάτυπο της εφημερίδας "Στούντεντ" και τυπώθηκε (χωρίς υστερόγραφο) σε ξεχωριστή πολυγραφημένη έκδοση με τον τίτλο: "Προς τους φοιτητές. Τα καθήκοντα της επαναστατικής νεολαίας (η σοσιαλδημοκρατία και η διενόηση)". Το άρθρο σε λιθογραφημένη έκδοση τυπώθηκε από τους φοιτητές του πανεπιστημίου της Μόσχας. Η μπροσούργος κυκλοφόρησε πλατιά στη Ρωσία. Σύμφωνα με όχι πλήρη στοιχεία της αστυνομικής διεύθυνσης για το 1904 - 1905, αντίτυπα της μπροσούργας είχαν βρεθεί κατά τη διενέργεια συλλήψεων και ερευνών στο Αικατερινούσλαβ, στο Νίζνι Νόβγκοροντ, στο Καζάν, στην Οδησσό, στο Σμολένσκ και στο κυβερνείο του Μίνον.

2 "Στούντεντ" ("φοιτητής") - εφημερίδα της επαναστατικής νεολαίας. Βγήκαν συνολικά δύο φύλλα (αρ. 1 και 2 - 3). Το πρώτο φύλλο άρχισε να τυπώνεται πρώτα στη Ρωσία, κατασχέθηκε όμως στο τυπογραφείο. Ξανατυπώθηκε για δεύτερη φορά τον Απρίλιο του 1903 στη Γενεύη. Το φύλλο αρ. 2 - 3 (διπλό) βγήκε στη Ζυρίχη.

Η δήλωσης της σύνταξης, που αναφέρεται από τον Λένιν, έλεγε: "Χωρίς να προσχωρεί ακόμη στο ένα ή στο άλλο ρωσικό κόμμα της αντιπολίτευσης... η σύνταξη θεωρεί σκόπιμο να παραχωρήσει τις σελίδες του οργάνου της για μια ήρεμη συζήτηση των θεωρητικών και πρακτικών προβλημάτων της επαναστατικής πάλης στους εκπροσώπους και των πιο αντίθετων ρευμάτων της ρωσικής επαναστατικής σκέψης, έχοντας πάντοτε για σκοπό να καλλιεργήσει στη φοιτητική νεολαία μια σαφή και ολοκληρωμένη πολιτική και σοσιαλιστική επαναστατική κοσμοαντιληψη, πράγμα που αποτελεί απαραίτητο και ισχυρότατο παράγοντα της ιδεολογικής ενότητας".

3 "Οσβομποζντένιγε" ("Απελευθέρωση") - δεκαπενθήμερο περιοδικό που έβγαινε στο εξωτερικό από τις 18 του Ιούνη (1 Ιούλη) 1902 ως τις 5 (18) του Οχτώβρη του 1905 με διευθυντή τον Π. Μπ. Στρούβε. Το περιοδικό ήταν δραγμός της ρωσικής φιλελεύθερης αστικής τάξης και προπαγάνδιζε με συνέπεια τις ιδέες του μετριοπαθούς - μοναρχικού φιλελεύθερησμού. Στα 1903 γύρω από το περιοδικό συγκεντρώθηκε (και το Γενάρη του 1904 διαμορφώθηκε) η "Ενωση Απελευθέρωσης", που έζησε ως τον Οχτώβρη του 1905. Μαζί με τους ζεμοστικούς - συνταγματικούς οι οπαδοί του "Οσβομποζντένιγε" αποτέλεσαν τον πυρήνα του συνταγματικού - δημοκρατικού κόμματος (των καντέτων), που δημιουργήθηκε τον Οχτώβρη του 1905 και ήταν το κύριο αστικό κόμμα στη Ρωσία.

4 "Ισκρα" - η πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική εφημερίδα που ιδρύθηκε από τον Λένιν το 1900 και έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη δημιουργία του επαναστατικού μαρξιστικού κόμματος της εργατικής τάξης της Ρωσίας.

Επειδή ήταν αδύνατο να εκδοθεί επαναστατική εφημερίδα στη Ρωσία εξαιτίας των αστυνομικών διώξεων, ο Λένιν, όντας εξόριοτος ακόμα στη Σιβηρία, είχε καταστρώσει σε όλες του τις λεπτομέρειες το σχέδιο έκδοσης της στο εξωτερικό. Μόλις τελείωσε η εξορία (Τενάρης 1900) ο Λένιν καταπιάστηκε αμέσως με την εφαρμογή του σχεδίου του. Το Φλεβάρη του 1900 ο Λένιν είχε στην Πετρούπολη συνομιλίες με τη Β.Ι. Ζασούλιτς που είχε έρθει παράνομα από το εξωτερικό, σχετικά με τη συμμετοχή της ομάδας "Απελευθέρωση της δουλειάς" στην έκδοση της εφημερίδας. Στα τέλη του Μάρτη - αρχές του Απριλίου 1900, έγινε η λεγόμενη "Σύσκεψη του Ποκόφ" των Β.Ι. Λένιν, Λ. Μάρτοφ (Γ.Ο. Τσεντερμπάσουμ), Α.Ν. Πότρεσοφ, Σ.Ι. Ραντσένο με τους "νόμιμους μαρξιστές" - Π.Μπ. Στρούβε και Μ.Ι. Τούγκαν - Μπαρανδόβσκι, δύοντας συζητήση το λενινιστικό σχέδιο ανακοίνωσης της σύνταξης της πανρωσικής εφημερίδας ("Ισκρα") και του επιστημονικού - πολιτικού περιοδικού ("Ζάρια"), σχετικά με το πρόγραμμα και τα καθήκοντα των εκδόσεων αυτών. Το πρώτο εξάμηνο του 1900 ο Λένιν περιόδεψε μια σειρά πόλεις της Ρωσίας (Μόσχα, Πετρούπολη, Ρίγα, Σμολένσκ, Νίνζι, Νόβγκοροντ, Ούφα, Σαμάρα, Σιζράν), αποκατάστησε σύνδεση με τις σοσιαλδημοκρατικές ομάδες και με μεμονωμένους σοσιαλδημοκράτες και εξασφάλισε, από μέρους τους, την υποστήριξη της μελλοντικής "Ισκρα". Τον Αύγουστο του 1900, με την άφιξη του Λένιν στην Ελβετία, έγινε σύσκεψη του Λένιν και του Πότρεσοφ με τα μέλη της ομάδας "Απελευθέρωση της δουλειάς", με θέμα το πρόγραμμα και τα καθήκοντα της εφημερίδας και του περιοδικού, τους πιθανούς συνεργάτες, τη σύνθεση της σύνταξης και την έδρα της, οι συνομιλίες αυτές παρά λίγο να ναυαγήσουν. Ωστόσο κατά το τέλος των συνομιλιών κατορθώθηκε να επιτευχθεί συμφωνία σε όλα τα επίμαχα ζητήματα.

Το πρώτο φύλλο της λενινιστικής "Ισκρα" βγήκε το Δεκέμβρη του 1900 στη Λειψία, τα επόμενα φύλλα έβγαιναν στο Μόναχο, από Ιούλη του 1902 στο Λονδίνο και από την άνοιξη του 1903 στη Γενεύη. Μεγάλη βοήθεια για την εγκατάσταση της εφημερίδας (οργάνωση μυστικού τυπογραφείου, εξασφάλιση στοιχείων κτλ.) πρόσφεραν οι γερμανοί σοσιαλδημοκράτες: Κλάρα Τσέτκιν, Αντολφ Μπράουν και άλλοι, ο πολωνός επαναστάτης Γ. Μαρχλέβσκι που ξόνισε την εποχή εκείνη στο Μόναχο, ο Γ. Κβέλτς - ένας από τους γέρετες της αγγλικής σοσιαλδημοκρατικής ομοσπονδίας.

Τη σύνταξη της "Ισκρα" την αποτελούσαν οι: Β.Ι. Λένιν, Γ.Χ. Πλεχάνοφ, Λ. Μάρτοφ, Π.Μπ. Άξελροντ, Α.Ν. Πότρεσοφ και Β.Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας της σύνταξης αρχικά ήταν η Ι.Γ. Σμίνοβιτς - Λέμαν, αργότερα, από την άνοιξη του 1901, η Ν.Κ. Κρούπσκαγια που κρατούσε και ολόκληρη την αλληλογραφία της "Ισκρα" με τις ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές οργανώσεις.

Στο κέντρο της προσοχής της “Ισκρα” βρισκόταν τα προβλήματα της επαναστατικής πάλης του προλεταιριάτου και δύον των εργαζόμενων της Ρωσίας ενάντια στη τσαρική απολυταρχία, μεγάλη προσοχή δινόταν στα σοφαρότερα γεγονότα της διεθνούς ζωής και ιδιαίτερα του διεθνούς εργατικού κινήματος. Ο Λένιν ήταν ουσιαστικά ο διευθυντής και καθοδηγητής της “Ισκρα” δημιουργείσες άρθρα για όλα τα βασικά ζητήματα της οικοδόμησης του κόμματος και της ταξικής πάλης του προλεταιριάτου της Ρωσίας.

Η “Ισκρα” έγινε το κέντρο συνένωσης των κομματιών δυνάμεων, συγκέντρωσης και διαπαιδαγώησης των κομματιών στελεχών. Σε πολλές πόλεις της Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα και άλλες) δημιουργήθηκαν ομάδες και επιτροπές του ΣΔΕΚΡ λενιστικής - ισρικής κατεύθυνσης. Το Γενάρη του 1902 στο συνέδριο των οπαδών της “Ισκρα” στη Σαμάρα, δημιουργήθηκε η ωραιού οργάνωση της “Ισκρα”. Οι ισκρικές οργανώσεις συγκροτούνταν και διούλευαν κάτω από την άμεση καθοδηγηση των μαθητών και συνεργατών του Β.Ι. Λένιν - Ν.Ε. Μπάουμαν, Ι.Β. Μπαμπούσκιν, Σ.Ι. Γκούσεφ, Μ.Ι. Κκαλίνιν, Π.Α. Κράσικοφ, Γ.Μ. Κρδίζανόβσκι, Φ.Β. Λένγκινικ, Π.Ν. Λεπεσίνσκι, Ι.Ι. ΠΡαντσένκο και άλλων.

Με πρωτοβουλία του Λένιν και με την άμεση συμμετοχή του, η σύνταξη της “Ισκρας” επεξεργάστηκε το σχέδιο προγράμματος του κόμματος (δημιουργήθηκε στην “Ισκρα” αρ. φύλλου 21, της 1 του Ιούνη 1902) και προετοίμασε το 2ο συνέδριο του ΣΔΕΚΡ που συνήλθε στις 17 (30) του Ιούλη - 10 (23) του Αυγούστου 1903. Στις παραμονές της σύγκλησης του συνεδρίου οι περισσότερες τοπικές σοσιαλδημοκρατικές οργανώσεις της Ρωσίας είχαν προσχωρήσει στην “Ισκρα”, ενέκριναν την ταχική της, το πρόγραμμα της και το οργανωτικό της σχέδιο και την αναγνώρισαν σαν καθοδηγητικό τους δόγμανο. Το συνέδριο με ειδική απόφαση τόνισε τον εξαιρετικό ρόλο της “Ισκρα” στην πάλη για το κόμμα και την ανακήρυξη Κεντρικού Όργανου του ΣΔΕΚΡ. Στο 2ο συνέδριο εκλέχτηκε συνταχτική επιτροπή από τους Λένιν, Πλεχάνοφ και Μάρτοφ. Ο Μάρτοφ, παρά την απόφαση του συνεδρίου του κόμματος, αργήθηκε να μπει στη σύνταξη, επιμένοντας να μείνουν οι έξι προηγούμενοι συντάχτες και έτσι τα φύλλα της “Ισκρα” 46 - 51 βγήκαν με συνταχτική επιτροπή τον Λένιν και τον Πλεχάνοφ. Υστερα από λίγο ο Πλεχάνοφ πέρασε στις θέσεις του μενσεβικισμού και ζήτησε να μπουν στη σύνταξη της “Ισκρα” όλοι οι παλιοί μενσεβίκοι συντάχτες που τους είχε απορίψει το συνέδριο. Ο Λένιν δεν μπορούσε να συμφωνήσει μ' αυτό και στις 19 του Οχτώβη (1 Νοέμβρη) 1903 αποχώρησε από τη σύνταξη της “Ισκρα”, μετά προσλήφθηκε στην ΚΕ και από κεί πάλευε ενάντια στους οπορτουνιστές μενσεβίκους.

Το φύλλο 52 της “Ισκρα” βγήκε με μοναδικό συντάχτη τον Πλεχάνοφ. Στις 13 (26) του Νοέμβρη 1903 ο Πλεχάνοφ προσέλαβε στη σύνταξη της “Ισκρα” αυτόβουλα, παραβιάζοντας τη θέληση του συνεδρίου, τους πρώην μενσεβίκους συντάχτες της. Από το φύλλο 52 οι μενσεβίκοι μετέτρεψαν την “Ισκρα” σε δραγανό τους.

5 Στρούβε, Π.Μπ. (P.N.Σ.) (1870 - 1944) - αστός οικονομολόγος και δημοσιολόγος, ένας από τους ηγέτες του φιλελεύθερου μοναρχισμού κόμματος των καντέτων. Επιφανής εκπρόσωπος του “νόμιμου μαρξισμού” στη δεκαετία 1890 - 1900, συνεργάτης και διευθυντής των περιοδικών “Νόβογε Σλόβο” (1897), “Νατούλο” (1899) και “Ζίζν” (1900). Στην πρώτη κιόλας εργασία του “Κριτικές παρατηρήσεις σχετικά με το πρόβλημα της οικονομικής ανάπτυξης της Ρωσίας” (1894) ο Στρούβε, κριτικάροντας το ναροντνικισμό, έκανε “συμπληρώσεις” και “κριτική” στην οικονομική και φιλοσοφική διδασκαλία του Κ. Μάρξ, συμφωνούσε με τους εκπροσώπους της χυδαίας αστικής πολιτικής οικονομίας, προπαγάνδιζε το μαλθουσιανισμό. Ο Β.Ι. Λένιν ονόμασε

Στρούβε “Μεγάλο μαέστρο της αποστασίας” (Απαντα, 4η ρως. εκδ., τομ. 13ος , σελ. 453). Ο Στρούβε ήταν ένας από τους θεωρητικούς εκπροσώπους και τους οργανωτές της αστικοφιλεύθερης οργάνωσης “Ενωση Απελευθέρωσης” (1904 - 1905) και διευθυντής του παρανόμου οργάνου της “Οσβομποζντένιγε” (1902 - 1905). Όταν το 1905 ιδρύθηκε το κόμμα των καντέτων, έγινε μέλος της ΚΕ του. Υστερα από την ήττα της επανάστασης του 1905 - 1907 - ηγέτης της δεξιάς πτέρυγας των φιλελεύθερων. Με την έναρξη του πρώτου παγκοσμίου πολέμου - ένας από τους θεωρητικούς του ρωσικού ιμπεριαλισμού. Υστερα από την οχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ο Στρούβε γίνεται φανατικός εχθρός της σοβιετικής εξουσίας, μέλος της αντεπαναστατικής κυβέρνησης του Βράγκελ, λευκό - εμπιρού.

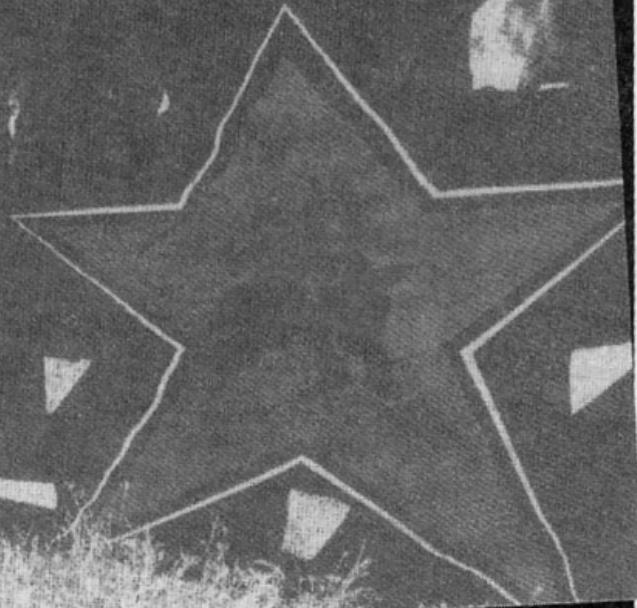
6 Ρεβολουτιστικά Ροσσίγια (“Επαναστατική Ρωσία”) - παράνομη εφημερίδα των εσέρων, από τα τέλη του 1900 την έβγαζε στη Ρωσία η “Ενωση των Σοσιαλιστών - επαναστατών” (το 1ο φύλλο της με χρονολογία 1900, στην πραγματικότητα βγήκε το Γενάρη του 1901). Από το Γενάρη του 1902 ως το Δεκέμβρη του 1905 έβγαινε στο εξωτερικό (Γενεύη), σαν επίσημο δργανό του κόμματος των εδέρων.

7 Πρόκειται για την έκκληση της πρώτης μαρξιστικής οργάνωσης της Μόσχας της “Εργατικής Ένωσης” Μόσχας προς τους φοιτητές, που βγήκε στις 3 (15) του Νοέμβρη 1896.

Γκέοργκ Γκρος “Πανδαιμόνιο”

ΚΟΙΣΘΟΚΟΥΤΣ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ
ΝΕΟΔΑΙΑΣ

Οκτώβρης 2005